

УДК 338.439.5

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА

*І. Іваницький, к. е. н., Я. Сибаль, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Формування ринку продовольства покладено на державу, яка відповідальна за достатнє забезпечення населення ним. Сучасний розвиток аграрного сектору повинен забезпечити ефективну діяльність товаровиробників за допомогою раціональних і результативних моделей збуту. Це зумовлює необхідність обґрунтування та вживання конкретних заходів у діяльності суб'єктів агробізнесу, які допоможуть у вирішенні проблеми ефективного функціонування продовольчого ринку на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вивчення проблем становлення та розвитку продовольчого ринку, системи економічних відносин між його учасниками вагомий внесок зробили такі вчені-економісти, як М. Малік, В. Месель-Веселяк, Д. Міщенко, В. Писаренко, П. Саблук, А. Савошенко, О.Шпичак та ін. У їх працях відображені сучасні тенденції, пов'язані з процесами функціонування ринку продовольства. Останнім часом зростає кількість публікацій з досліджуваної тематики. Але відсутність стабільної динаміки свідчить про потребу в глибшому обґрунтуванні позицій розвитку продовольчого ринку як складової сфери аграрного бізнесу. Тому дослідження зазначених проблем є актуальним на сучасному етапі економічного розвитку як з теоретичного, так і з практичного погляду.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження – висвітлення економічної сутності поняття “продовольчий ринок”, виділення його складових та особливостей забезпечення на рівні держави, висвітлення теоретичних і практичних аспектів функціонування продовольчого ринку як елемента ринкової інфраструктури та засобу забезпечення розвитку аграрного бізнесу. Сучасне трактування продовольчого ринку має певні відмінності, але принципова ознака сутності цього поняття як стабільного забезпечення населення продуктами харчування залишається однаковою в усіх визначеннях.

Виклад основного матеріалу. Поняття “ринок”, “ринкова економіка” охоплюють економічну систему, де рухом капіталу і робочої сили, обігом товару керують попит і пропозиція, здорова конкуренція. Весь цей кругообіг відбувається з допомогою держави, яка регулює відносини відповідно до економічної системи і законодавства. Характерним є те, що зміст попиту і пропозицій визначає споживач.

Ринок продовольства – це спеціалізований ринок, що відображає систему взаємовідносин між виробниками продовольчих товарів та їх споживачами. Поняття “ринок” є категорією, властивою для всіх економічних систем, адже кожна з них характеризується певним господарським механізмом та інститутом, які визначають форми існування і функціонування ринків певних товарів.

Ефективне функціонування ринків продовольства та сільськогосподарської продукції є передумовою успішного підтримання продовольчої безпеки держави.

Продовольча безпека визначається рівнем ефективності всієї економіки, однак продовольчі ресурси формуються у процесі агропромислового виробництва [1].

Сучасні умови функціонування та розвитку ринкових відносин в економіці держави вимагають застосування принципово нових комплексних підходів до структурної перебудови її економіки. Вони мають забезпечувати вирішення проблем інфраструктури ринку, співвідношення між галузями інфраструктури та матеріального виробництва, їх пропорційного розвитку, а також створення умов для побудови та використання ефективних систем розподілу продукції на ринках товарів і послуг [2].

Сучасний ринок продовольчих товарів – економічна система, в якій ринковий механізм – ціна, попит, пропозиція, – є основним засобом координації у сфері виробництва товарів та розподілу їх серед споживачів. Останні роки показали поліпшення ситуації на ринку продовольчих товарів. У процесі ринкових перетворень розвиваються різні організаційно-правові форми господарювання, що сприяє створенню конкурентного середовища і розширенню асортименту продовольчих товарів. Проте ринок продовольства є недовершеним, попит на продовольство задовольняється не за рахунок збільшення виробництва продукції, а формується в умовах невисокої платоспроможності населення, фактичне споживання продуктів харчування не досягає рівня раціональних фізіологічних норм. Водночас відсутній комплексний підхід до вивчення стану ринків продовольства. Необхідно систематизувати різні методичні підходи до дослідження товарних ринків. Потребують уточнення критерії оцінки продовольчої безпеки регіону, необхідно визначити пріоритети у формуванні споживчого попиту на ринку продовольчих товарів та напрями стабілізації розвитку й підвищення ефективності виробництва продовольства на регіональному рівні.

Сільське господарство – головний виробник продовольства – функціонує в умовах незадовільного матеріально-технічного забезпечення, слаборозвиненої ринкової інфраструктури, загострення соціальних питань, дефіциту практичного досвіду підприємництва, неефективності заходів державного регулювання.

Слід зазначити, що досить сприятлива ситуація на ринку продовольчих товарів зумовлена дією таких чинників, як невисока еластичність попиту, що зумовлює стабільність обсягів збуту продукції кінцевим споживачам; ринкові та споживчі характеристики об'єктів ринку продовольства, які відрізняються високим рівнем стандартизації товарних партій; конкурентна ситуація на ринках окремих видів продовольчих товарів; сформованість каналів розподілу продукції, які на продовольчому ринку є довшими за ті, що існують на інших ринках товарів і послуг; функціонування механізмів взаємного впливу ринку продовольства та суміжних товарних ринків. Найбільшого розвитку протягом останніх років набуло виробництво жирних сирів, соняшникової олії та продукції з незбираного молока [3].

Агропромисловий комплекс є основним джерелом поставки продовольства на ринки. Стійкий і збалансований його розвиток з орієнтацією виробництва на рівень обґрунтованих норм харчування, за ефективного використання виробничого

і ресурсного потенціалів є визначальним принципом якісного поліпшення продовольчого постачання населення.

Висновки. Отож, підтримання продовольчої безпеки значною мірою залежить від потенціалу агропродовольчого сектору. Сільськогосподарський потенціал є основою зростання національного доходу і продовольчої безпеки країни. Аграрний сектор забезпечує продовольчу незалежність країни, формує 17-18% її валового внутрішнього продукту [4].

Дослідження показують, що нині немає жодної держави, яка б не переймалася питаннями продовольчої безпеки. Це стосується виробництва продовольчих товарів, їх розподілу, імпорту-експорту продовольства, споживання продуктів харчування тощо. Однак кожна країна має свої завдання у покращанні продовольчого забезпечення свого населення залежно від досягнутого рівня у вирішенні цієї проблеми [5].

Для удосконалення існуючої системи і становлення повноцінного ринку продовольства необхідно, щоб: держава стала рівноправним партнером на ринку; державний контракт і замовлення реалізовувалися з урахуванням попиту і пропозиції; досягалось поєднання інтересів держави й товаровиробників; контракт і замовлення на продукцію підкріплювалися ресурсним забезпеченням та іншими ефективними стимулами.

Бібліографічний список

1. Саблук П. Т. Глобалізація і продовольство : монографія / Саблук П. Т., Білорус О. Г., Власов В. І. – К. : ННЦ —ІАЕ, 2008. – 632 с.
2. Красноруцький О. Функціонування маркетингової інфраструктури внутрішніх ринків продовольства і сільськогосподарської продукції / О. Красноруцький // Зб. наук. праць молодих вчених ТНЕУ. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – Вип. 9. – С. 31–35.
3. Гойчук О. І. Продовольча безпека: структура, рівні та критерії забезпечення / О. І. Гойчук // Загальні проблеми економіки. – 2003. – № 12. – С. 12–18.
4. Лузан Ю. Я. Перспективи створення самозабезпечувальної енергетичної системи ведення сільськогосподарського виробництва / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – 2010. – № 4. – С. 40–48.
5. Гойчук О. І. Продовольча безпека : монографія / О. І. Гойчук. – Житомир : Полісся, 2004. – 348 с.

Іваницький І., Сибаль Я. Формування та розвиток ринку продовольства

Розглядаються питання формування і розвитку ринку продовольства. Визначено роль агропромислового комплексу у формуванні продовольчого ринку та забезпеченні продовольчої безпеки.

Ключові слова: ринок, продовольство, продовольчий ринок, продовольча безпека, аграрний сектор.

Ivanitskyi I., Subal Ya. Forming and market of food development

The questions of forming and market of food development are examined. Certainly role of agroindustrial complex in forming of food market and providing of food safety.

Key words: market, food, food market, food safety, agrarian sector.

Иваницкий И., Сыбаль Я. Формирование и развитие рынка продовольствия

Рассматриваются вопросы формирования и развития рынка продовольствия. Определена роль агропромышленного комплекса в формировании продовольственного рынка и обеспечении продовольственной безопасности.

Ключевые слова: рынок, продовольствие, продовольственный рынок, продовольственная безопасность, аграрный сектор.